

Diskursive kamper? Mekleres ulike forståelser av barns rett til å høres i obligatorisk familiemekling ved foreldres samlivsbrudd

Discourse Competitions? Mediators' Differing Understandings of Involvement of Children in Family Mediation Processes Related to Parental Separation

Anita Salamonsen

Professor, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Nord (RKBU Nord), UiT Norges arktiske universitet

anita.salamonsen@uit.no

Renee Thørnblad

Professor, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Nord (RKBU Nord), UiT Norges arktiske universitet

renee.thornblad@uit.no

Astrid Strandbu

Professor, Institutt for lærerutdanning og pedagogikk, UiT Norges arktiske universitet

astrid.strandbu@uit.no

Sammendrag

Barns rett til å høres blir stadig formelt styrket. Meklere i familievernet som skal iverksette denne retten i forbindelse med foreldres samlivsbrudd, har et betydelig rom for skjønnsutøvelse. Det foreligger begrenset kunnskap om hvordan og hvorfor praksis varierer. I denne artikkelen analyserer vi 20 meklers diskusjoner rundt barns rett til å høres i forbindelse med foreldremekling. Vi anlegger et diskursivt perspektiv, inspirert av Michel Foucault. Tre diskurser avdekkes: *beskyttelsesdiskursen*, *deltakerdiskursen* og *kompetansediskursen*. De to første inngår i en *diskursiv kamp* om hvorvidt barns rett til å bli hørt fordrer en egen samtale med mekler, eller om det er tilstrekkelig at foresatte eller mekler beskriver barnets perspektiv. I kompetansediskursen foregår det en diskursiv kamp om hva kompetanse i forhold til deltakelse og beskyttelse innebærer, og om meklere har nok

kunnskap om samtaler med barn, særlig når konfliktnivået er høyt. Vi argumenterer for at disse diskursive kampene gjenfinnes på systemnivå i spennet mellom standardisering og skjønnsutøvelse i mekling, for eksempel i nasjonale føringer som digitaliserings- og differensieringsordningen. Diskurser har betydning for hvordan vi konstruerer virkeligheten i form av ulike forståelser og praksiser. Artikkelen kan bidra til diskusjon og refleksjon blant meklere som skal iverksette barns rett til å bli hørt i meklingsprosesser i et komplekst diskursivt felt.

Nøkkelord: familiemekling, barns deltakelse, beskyttelse, diskurs, Foucault

Abstract

Children's right to be heard is being constantly formally strengthened. Mediators in the Family Welfare Service who should implement this right in connection with parental separation report that there is significant room for subjective assessment. There is limited knowledge about variations in ideology and practice. In this article, we analyze 20 mediators' discussions regarding these issues. Inspired by Foucault, we take a discourse perspective. We find three types of discourse: *protective discourse*, *participant discourse*, and *competence discourse*. The first two are *competing discourses* regarding whether the children's right to be heard requires a separate meeting with a mediator or whether it is sufficient that the parents/mediator describe the perspective of the child. In the competence discourse, there is a discourse competition pertaining to whether the mediators have enough knowledge about how to talk to children and follow them up, especially in mediations with a high degree of conflict. We argue that these discourse competitions can also be found at the system level in the span between standardization and subjective assessment in mediation. Discourses are important for how we construct ideologies and practices. This article

contributes to discussions and reasoning among mediators who should implement children's right to be heard in a complex field of discourse.

Keywords: family mediation, children's participation, protection, discourse, Foucault

Bakgrunn

Barns rett til å bli hørt i obligatorisk meklings ved foreldres samlivsbrudd er det siste tiåret blitt rettslig forankret som et sentralt prinsipp i norsk familievern (BLD, 2008; NOU 2019: 20). Det er foreldrene som har det overordnede ansvaret for at barna deres blir hørt. Det er ikke et rettslig krav at meklere *selv* skal høre barna. Dette innebærer at meklingsinstansen gis rom for skjønnsutøvelse. Meklingspraksisen kan bli preget av hva meklere mener er det beste for barn, og hva de anser som meklers rolle(r) når det gjelder tilrettelegging for og gjennomføring av barns rett til å bli hørt. Vi har foreløpig lite forskningsbasert kunnskap om dette viktige aspektet av norsk meklingspraksis. Vi tar derfor i denne artikkelen for oss diskusjoner på fire norske familievernkontor. 20 erfarne meklere reflekterer i fokusgruppeintervjuer rundt ulik praktisering av barns deltakelse i obligatorisk foreldremekling ved samlivsbrudd.

Med «barn» mener vi i denne artikkelen «individer i aldersgruppen 0 til 18 år», i tråd med definisjonen i FNs barnekonvensjon (Barne- og familiedepartementet, 2003). Barns rett til å bli hørt rundt blant annet foreldreansvar, samvær og bosted ved foreldres samlivsbrudd er regulert i lov om barn og foreldre § 31 andre ledd (Lovdata, 2020):

Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet, mellom anna om foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast og samvær. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Når barnet er fylt 12 år, skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner.

Norge er det eneste landet i verden som har lovfestet obligatorisk mekling for foreldre/samboere som skiller lag og har felles barn under 16 år (ekteskapsloven § 26 og barneloven § 51). Barns rett til å høres er overbygd av Grunnlovens § 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 12 (Barne- og familiedepartementet, 2003). Norge ratifiserte, som et av de første landene i verden, barnekonvensjonen i 1991. Artikkel 12 uttrykker barns rett til å bli hørt:

Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

Det er ikke et rettslig krav at meklere i familievernet skal høre barn. Mekler skal informere foreldre om barns rett til å bli hørt, og at foreldrene er forpliktet til å snakke med barna om samlivsbruddet og konsekvensene for blant annet bosted og samværsordning (Lovdata, 2006). Et overordnet spørsmål med hensyn til barns deltakelse i meklingsprosesser er hvordan lovgivningens henvisninger til barnets beste skal fortolkes i det enkelte tilfelle. Barn har krav på beskyttelse samtidig som de har rett til å bli hørt. Før 2010 ble det stort sett meklet om barn og barns beste. Barn var involvert direkte i kun 2 prosent av alle meklinger i 1997 (Ekeland & Myklebust, 1997). Barn i mekling-modellen (BiM-modellen) er et verktøy for barns involvering i meklingsprosessen, der barn representerer seg selv (Bufetat Region Sør, 2016). Mange familievernkontor har siden 2013 benyttet denne modellen. Bruk av denne og andre barneinkluderende modeller har vært medvirkende til en sterk økning i antallet barn som involveres i mekling. I 2019 var barn involvert gjennom samtale i 24 prosent av alle meklinger (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2020b, s. 36). Myndighetenes mål for 2019 var 30 prosent (BLD, 2018). Per 4.12.2020 var barn involvert i 22 prosent av meklingene dette året (Corporator, 2020). Meklere i feltet forklarer den relativt

lave deltakelsen blant annet med covid-19-restriksjoner fra mars 2020 når det gjelder deltakelse i fysiske møter (personlige meddelelser i samarbeidsmøter med familievernkontor og forskergruppe).

I samme periode er det innført en digitaliserings- og differensieringsordning som innebærer at meklingspraksisen i større grad enn tidligere standardiseres. Formålet med ordningen er effektivisering ved hjelp av mer standardisert og målrettet bruk av ressurser tilpasset familiers ulike behov (NOU 2019: 20, s. 113). Differensieringen mellom A-, B- og C-meklingsløp baserer seg på foreldrerapporter om konfliktnivå og problemkompleks når en av foreldrene tar kontakt med familievernkontoret og begjærer mekling. Inndelingen i A-, B- og C-meklinger baserer seg på syv spørsmål som den forelderen som begjærer mekling, blir stilt av en kontorfaglig ansatt på familievernkontoret. Spørsmålene kartlegger eventuell uenighet rundt faktorer som samvær, foreldreansvar, bosted og foreldresamarbeid, tillit mellom foreldrene og om foreldrene har vært i retten med en foreldretvistsak. De to siste spørsmålene er relatert til rus og/eller vold. Neste steg er at den andre forelderen kontaktes av den kontoransatte og blir bedt om å svare på de samme spørsmålene. Deretter gjøres det en differensiering basert på en algoritme som regner ut en sum som gjenspeiler konfliktnivået i meklinger. A-meklinger har lavt konfliktnivå, B-meklinger et moderat konfliktnivå, mens C-meklinger har høyt konfliktnivå basert på enten at en av foreldrene svarer ja på spørsmål om konflikt om bosted, samvær og/eller samarbeidsutfordringer, eller at foreldretvistsaker har vært rettslig behandlet. Dersom en av foreldrene rapporterer om vold eller rus, kategoriseres saken automatisk som en risikomekling, selv om foreldrene har svart ja på at de stoler på hverandre og samarbeider godt. C-meklinger og risikomeklinger gjennomføres tilnærmet likt. Det er to meklere involvert, og det planlegges en prosess med ulike fokus i hver samtale tilpasset foreldrenes behov (NOU 2019: 20).

Obligatorisk mekling som involverer barn, er et særnorsk fenomen. Sentrale temaer i eksisterende forskning er barns beste ved samlivsbrudd (Kjøs et al., 2015), barns rettigheter i mekling (Haugen & Rantalaiho, 2010; Nylund, 2019), foreldres synspunkter på barns innflytelse på samvær og bosted (Haugen et al., 2015), barns perspektiver på delt bosted (Lidén & Kitterød, 2019), barns preferanser i valg av bosted etter skilsmisse (Grape et al., 2021), og barns posisjon i separerte familier med langvarige konflikter (Stokkebekk et al., 2019). Relaterte forskningstemaer i norsk kontekst er forekomst av delt bosted (Kitterød et al., 2016) og organisering og formål med familiemekling (Nylund, 2016).

Forskning viser at barn beskriver positive erfaringer med å delta i meklingsprosesser, uavhengig av høyt eller lavt konfliktnivå, barnelovsmekling eller bruddmekling og høy eller lav problembelastning (Strandbu et al., 2016). En analyse av hvilken mening og kvalitet barn tilskriver direkte involvering i mekling, viser at mening for deltakerne var knyttet både til selve meklingsordningen, retten til å bli hørt og behov for bearbeiding av reaksjoner på samlivsbruddet (Strandbu et al., 2020). Forskning viser også at familiemeklere kan oppleve dilemmaer og usikkerhet i sin skjønnsutøvelse. Dette gjelder både hvordan de skal forholde seg til at barn har rett til både deltakelse og beskyttelse, hvordan de skal forstå sin faglige rolle, og hvilken råderett barn kan ha over egne utsagn i meklingsprosesser (Strandbu et al., 2019). Meklere mener at barns deltakelse påvirker både meklernes faglige tilnærming, hvilke temaer som bringes på bane i meklingen, og hvordan foreldre utøver foreldreskapet i meklingskonteksten (Thørnblad et al., 2019).

Som gjennomgangen ovenfor viser, er det altså gjort noen studier av den norske meklingsordningen, men vi vet foreløpig lite om *hvordan* meklernes forståelser og praksiser varierer, og hva som kan påvirke meklernes forståelser og praktisering av barns deltakelse i obligatorisk mekling ved samlivsbrudd. Det er dette kunnskapshullet vi tar for oss, med utgangspunkt i følgende problemstillinger:

- Hvilke forståelser har meklere i familievernet av hvordan barns deltakelse i mekling ved foreldres samlivsbrudd bør iverksettes i praksis?
- Hvordan begrunner meklere disse forståelsene/praksisene?

Teoretiske tilnærminger

Vi tar i vår analytiske tilnærming utgangspunkt i at det finnes diskurser, forstått som kollektive forståelsesrammer, om hva barns rett til å høres i mekling bør og skal innebære i praksis. Filosofen Michel Foucault definerer diskurser som et sett med kunnskaper, meninger, metaforer, bilder og historier som produserer en bestemt versjon av en hendelse eller et fenomen i bestemte kontekster (Burr, 1995; Foucault, 1972). Diskurser som eksisterer i en bestemt kontekst, for eksempel meklingskonteksten, virker inn på både forståelser og handling i denne konteksten. Neumann (2001) beskriver diskurs som et system for frembringelse av utsagn og praksiser som «ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstruerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner» (s. 18). Med regulariteter menes mønstre av meninger og utsagn som gjentar seg og befestes som en type «sannhet» i bestemte kontekster. Diskursen kan både være «magtvirkning og magtredskap» (Frederiksen & Beedholm, 2018, s. 52). I denne sammenhengen betyr det at diskurser om barns deltakelse i mekling både er en virkning av barns deltakelse og normsettende for meklings virksamhet.

Basert på Foucaults tenkning kan humanistiske og demokratiske idealer for praksis i offentlige tjenester forstås som uttrykk for organisert styring – *governmentality* (Foucault, 1978/2001). I et diskursivt felt som familievernet foretas begrepsdefinisjoner. Det spesifiseres grenser for hva som er gyldig kunnskap, og strategier for å løse problemer beskrives (Lemke, 2001, gjengitt i Terkelsen, 2018, s. 152). Den helt sentrale diskursen om

barn i mekling handler om barns rett til å bli hørt versus barns rett til beskyttelse. Skal mekling praktiseres som samtaler *om* barn ved at foreldre og mekler inkluderer det de oppfatter som barnas synspunkter i meklingen? Eller bør mekling praktiseres som samtaler *med* barn ved at mekler har egne møter med barna der det kartlegges hva de mener og ønsker å kommunisere til foreldrene (McIntosh et al., 2007)?

Vi er opptatt av hvordan diskurser kommer til uttrykk i meklernes diskusjoner om hvordan barns deltakelse bør foregå i praksis, og hvordan vi kan forstå mekling som et diskursivt felt. Der det foreligger flere etablerte diskurser rundt barns rett til å høres i forbindelse med omorganisering av familien, utgjør disse diskursene en *diskursiv orden*. Foucaults maktforståelse er knyttet til relasjoner og endringer i relasjoner. Makt og kunnskap er uløselig knyttet sammen, og maktforhold vil prege ulike diskurser og forholdet mellom dem i ulike sosiale og historiske kontekster. Han skriver: «Power is everywhere, not because it embraces everything, but because it comes from everywhere» (Foucault, 1990, s. 93). Makt tilhører i dette perspektivet ikke eksklusivt særskilte individer, relasjoner eller posisjoner, men gjennomsyrrer sosiale praksiser som for eksempel meklingspraksiser. Å involvere barn direkte i mekling via egen samtale med mekler kan i Foucaults terminologi rundt maktbegrepet sies å representere et *brudd* med en meklingspraksis der det tradisjonelt har vært meklet *om* barn og barns beste. Dersom diskursene i en diskursiv orden reflekterer motstridende verdier og praksiser, kan vi si at det foregår en *diskursiv kamp* rundt det aktuelle temaet. Diskursive kamper involverer makt og kan defineres som kamper om retten til å definere et fenomen (ibid., s. 314). I meklingsfeltet kan dette gjelde vurdering av barns beste i forhold til deltakelse.

Materiale og metode

Deltakere

Deltakere i de fire fokusgruppeintervjuene som denne studien baserer seg på, var 20 sertifiserte familiemeglere ved fire norske familievernkontor.¹ Deltakerne hadde vært meklere ifra 2,5 til 20 år og var utdannet som psykologer, sosionomer, barnevernspedagoger eller pedagoger. Samtlige hadde gjennomført meklingsprosesser der barn var direkte involvert. Lederne ved 3 av 4 kontor deltok i intervjuene.

(### TO THE TYPESETTERS: INSERT TABLE 1 HERE ##)

Metode og etikk

Fokusgruppeintervju kan defineres som semistrukturerte gruppediskusjoner som er spesielt velegnet når vi ønsker å utforske kunnskap, holdninger, erfaringer og refleksjoner rundt spesifikke temaer som vi har lite kunnskap om fra før (Barbour & Kitzinger, 1999). Vi betrakter kvalitative forskningsintervju som interaksjonistiske og refleksive prosesser, som foregår i og påvirkes av sosiale og kulturelle kontekster. Vi plasserer oss vitenskapsteoretisk innenfor en konstruktivistisk-interaksjonistisk forståelsesramme, der intervjudata konstrueres i interaksjonen mellom forsker og deltakere og i diskusjoner mellom ulike deltakere (Denzin & Lincoln, 2003; Kvale, 1996; Järvinen, 2005; Mik-Meyer & Järvinen, 2005). Vi får med denne metodologiske tilnærmingen kunnskap om hvordan ulike ståsteder og synspunkter artikuleres og diskuteres – det vi i denne artikkelen omtaler som meklernes diskurser.

Materialet handler om barns deltakelse og om meklerrollen. Fokusgruppeintervjuene var basert på en tematisk intervjuguide med åpne spørsmål som la til rette for diskusjon rundt erfaringer og praksiser (Minichiello et al., 1990). Fokusgruppeintervjuene ble moderert av forfatter 2 og 3 sammen, varte mellom én og to timer, ble videofilmet og deretter

transkribert. Det fremkommer ingen personopplysninger i materialet. Prosjektet ble fremlagt for Norsk senter for forskningsdata, som konkluderte med at det ikke var meldepliktig.

Analytisk tilnærming

Analysen tok utgangspunkt i deltakernes diskusjoner rundt erfaringer med og synspunkter på barns deltakelse i lovpålagt foreldremekling, og hvordan deltakerne begrunnet disse synspunktene. Alle forfatterne så først gjennom de filmede fokusgruppeintervjuene. Deretter leste vi fullstendige intervjutranskripsjoner. Studiens problemstillinger var åpne: meklere erfaringer med og synspunkter på barns deltakelse i lovpålagt foreldremekling ved samlivsbrudd og hvordan meklere begrunnet disse synspunktene. I den videre analysen ble disse problemstillingene knyttet til et diskursperspektiv der vi betraktet ulike meklere erfaringer og synspunkter som et diskursivt felt. Diskursperspektivet kom frem i våre diskusjoner av materialet på grunn av at vi fant grunnleggende ulike synspunkter på barns deltakelse i foreldremekling blant meklerne. Samtidig så vi at mange som først diskuterte ut fra et tilsynelatende klart definert ståsted, beskrev en rekke paradokser og dilemmaer som kunne påvirke skjønnsutøvelsen. Flere deltakere fremhevet også verdien av nettopp å kunne diskutere og reflektere over egne synspunkter og egen praksisutøvelse. Vi diskuterte flere ulike inndelinger av og betegnelser på diskurser underveis. De tre diskursene vi etter mange diskusjoner endte opp med, mener vi dekker det mest vesentlige i materialet. Inndelingen er diskutert både med representanter for meklerne og andre forskere i feltet. Vi har i vår analyse fokusert på potensialet for ny kunnskap som ligger i fokusgruppeintervjuer. Vi har også «tenkt med» Foucault slik han oppfordrer til (Frederiksen & Beedholm, 2018), og anvendt noen av hans sentrale teoretiske bidrag, og fokuserer i denne artikkelen på diskurser blant meklerne som faggruppe, ikke som enkeltindivider. Vi analyserer følgelig materialet i lys av

diskursers dynamiske karakter i diskursive felt slik Foucault beskriver – en tenkning som innebærer rom for paradokser, refleksjon og endring.

Mulige styrker og svakheter ved studien

De fleste av meklerne i studien hadde gjennomført utdanning der barns deltakelse ikke var et vesentlig tema. Fokusgruppeintervjuene fant sted i 2014, på et tidspunkt da BiM-modellen nylig hadde nådd ut til mange meklere som et nytt verktøy til å involvere barn i samtaler (Bufetat Region Sør, 2016). I 2018 ble det innført differensiert meklingsprosedyre med ulike meklingsforløp ut fra blant annet foreldrenes egenrapporterte samarbeidsklima (NOU 2019: 20). Rammene for meklingspraksisen er med dette noe endret siden intervjuene ble gjennomført. Vi la derfor høsten 2020 frem resultatene og analysene i denne artikkelen til diskusjon blant forskere med god kjennskap til meklingsfeltet. Vi la også resultatene og analysene frem for flere erfarne meklere som deltok i intervjuene i 2014. Det var viktig å høre særlig de tidligere deltakernes vurdering av undersøkelsens aktualitet seks år etter at den ble gjennomført. Det var enighet både blant meklere og forskere om at ulik praktisering av barns rett til å bli hørt i meklingsprosedyre og ulike begrunnelser for dette fortsatt er et sentralt tema i meklingsfeltet. Diskursene har blitt aktualisert av de nevnte endringene, som vi kommer tilbake til i artikkelens diskusjonsdel. Det kan finnes andre diskurser i materialet enn dem vi har vektlagt. Det kan også finnes andre diskurser blant andre meklere enn dem vi har identifisert i denne studien.

Det kan reises spørsmål rundt forskningseffekter når vi satte sammen fokusgrupper av personer som arbeidet i samme gruppe til daglig, og der også leder inngikk som deltaker. Vi kunne risikere at deltakere faller inn i rollene de har i sin hverdagslige interaksjon som vi som forskere ikke hadde kunnskap om, og at noen temaer eller faglige uenigheter ikke ble reist. Gruppedynamikken – at en gruppe er noe mer enn kun summen av de enkelte

deltakerne – og moderators styring av diskusjonen kan hevdes å kompensere for slike effekter (Wibeck, 2000, s. 53). Fokusgruppeintervjuer inkluderer et fokus på gruppenormer og dynamikken rundt komplekse og verdiladede temaer som er lite utforsket (Babour & Kitzinger, 1999; Fontana & Frey, 1994). Vi vil hevde at metodologien kan gjøre ømtålige temaer mindre ømtålige ved at det settes søkelys på betydningen av å belyse viktige diskurser i praksis og videre fagutvikling.

Resultater

Vi har delt inn diskusjonstemaene/meningsforskjellene blant meklere i tre sentrale diskurser som vi har kalt beskyttelsesdiskursen, deltakerdiskursen og kompetansediskursen. Vi beskriver underveis eksempler på hvordan disse diskursene griper inn i hverandre.

Beskyttelsesdiskurs og deltakerdiskurs

Analysen viste at det var klare meningsforskjeller med hensyn til hvordan meklere bør forholde seg til barns rett til beskyttelse versus deres rett til å bli hørt. Beskyttelsesdiskursen og deltakerdiskursen handler om hvorvidt meklere mente at realiseringen av barns deltakelse fordrer at barna representerer seg selv i meklingsprosessen (deltakerdiskursen), eller om de mente at retten til deltakelse kan oppfylles ved at foresatte og mekler ivaretar/formidler barnets synspunkter (beskyttelsesdiskursen).

Meklerne beskrev flere problemstillinger i forhold til disse to diskursene. De diskuterte både med hverandre og seg selv underveis. Noen utsagn plasserer seg klart innenfor den ene av de to diskursene. Eksempler på hva meklere mente at barn skal beskyttes mot, er foreldres konflikter, å føle seg tvunget til å ta stilling, og eventuelle sanksjoner på grunn av ønsker om for eksempel bosted. Andre utsagn beveger seg mellom beskyttelsesdiskursen og deltakerdiskursen. Disse er knyttet til forhold så som ansvaret en mekler har for barn som har foreldre som skal møte til mekling, egen og andre meklers trygghet i meklerrollen, behovet for systematikk i meklingspraksis og kontroll over meklings situasjonen. De to diskursene

kan knyttes til ulike syn både på hva som er best for barnet, for barnets foreldre og for mekleren i meklings situasjonen. Diskusjonen nedenfor fra kontor B er et godt eksempel. Meklerne argumenterte her for at situasjonen kan tilsi at barnet bør beskyttes (fokusgruppedeltakerne er fortløpende nummerert på tvers av de fire fokusgruppeintervjuene etter hvert som de siteres):

Deltaker 1: Så da satt jeg og kjente på: «Er dette ... Hva er jeg med på nå?» ... går det an å tenke seg at man står i fare for å gå inn og lage en avtale som ikke er så bra for barnet?

Intervjuer: Men det kan man vel gjøre uansett om barnet er med eller ikke?

Deltaker 1: Ja. Men ... det er en utrygghet.

Deltaker 2: Det der om barns rolle – barn som offer, barn som aktør, barn som blir ansvarliggjorte. ... Det er vårt anliggende som voksne at vi skal sitte her og løse disse spørsmålene, det er forskjell på struktur i dette systemet ... går det an å gjøre dem til aktører inn, uten å ansvarliggjøre dem? Hva skal vi gjøre i de sakene der vi ikke vet at det pågår misbruk og vold, og all verdens fæle ting? Og som meklere så vet vi ikke det. Som oftest får vi vite det fordi den andre parten ringer inn og gir beskjed til kontoret om at «vær oppmerksom på at det er sånn og sånn ...». Kanskje de til og med bestiller separat meklings eller ... Som oftest så får vi inn at det er jævelskap. Men ikke alltid. Og det er akkurat det her, det er jo en risikosport vi driver med. Vi klarer ikke å sikre oss, og vi klarer ikke å sikre ungene 100 prosent. Det kan hende

at noen unger kommer med undermandat, og er hjernevasket og ansvarliggjort. Det ... Jeg vet ikke om det er mulig å sikre oss helt mot det.

Andre meklere ga uttrykk for bekymring dersom barn ikke får delta, nettopp fordi noen meklere tenker at barn må skjermes, og argumenterte sterkt for at barna bør representere seg selv. Mekleren som er sitert nedenfor, pekte samtidig på at enkelte meklere kanskje aller mest ønsker å skjerme seg selv ved ikke å involvere barn i meklingsprosessen:

Deltaker 3: ... bruddet angår jo hele familien, det angår barna òg. Og så får de ikke en stemme her ... Hvem er det vi tenker at vi har skjermet, hvis vi har skjermet noen? Og så er jeg redd for at svaret er mest oss selv.

Der denne mekleren tenkte at det er «mest oss selv» som skjermes, var det andre meklere, som for eksempel deltaker 2, som fryktet for at noen barn er «hjernevasket og ansvarliggjorte» av foreldre og dermed ikke bør delta i samtaler med mekler som en del av meklingsprosessen.

Diskusjonene rundt barns trygghet (beskyttelsesdiskursen) er i dette materialet nær knyttet til beskrivelser av og refleksjoner over etiske dilemmaer når barn deltar i mer aktive posisjoner i meklingsprosessen. Deltakerne hadde flere eksempler på at ansvaret kan bli for tyngende for barnet – så tyngende at barnet selv uttrykker dette overfor mekler. Noen meklere beskrev en utrygghet knyttet til egen meklingspraksis med tanke på om barns deltakelse i slike tilfeller var konflikt drivende eller konflikt dempende:

Deltaker 4: «... det var steile fronter. Så kommer mor nærmest sånn: «Her er jentungen, nå må den pappaen høre på den jentungen.» Uavtalt, uplanlagt. Ikke som en del av strukturen som er lagt. Og det lå tjuvt

utenpå jentungen at hun kjente på ansvaret: «Jeg skal være tungen på vektskåla.» Og da var det veldig krevende å skulle snakke med henne, og det kom tydelig frem: «Jeg vil ikke være her, jeg vil ikke ha ansvaret, jeg vil ikke.» ... Jeg skjønnte jo etterpå at det denne jenta sa i meklingen hos meg ... hun var nok ganske godt preppet av mor, for å si det sånn. Jeg tenker at ja, i beste fall har det en konfliktdepende effekt. I verste fall har det en konfliktdrivende effekt. Det er det som gjør dette [meklings]arbeidet så vanskelig. Vi vet ikke på forhånd hva vi møter, og hvordan det virker. Og jeg synes jo lenger jeg har holdt på med dette, og jo flere barn jeg har snakket med, jo flere dilemmaer synes jeg på en måte jeg ser.

De meklerne som argumenterte for at barn skal få tilbud om å representere seg selv som en del av meklingsprosesser på familievernkontorene (deltakerdiskursen), så mange fordeler med dette:

Deltaker 5: Jeg tenker at det gjør noe med blikket til alle. Jeg tenker at det gjør noe med blikket mitt, når jeg møter foreldrene. For jeg får se dem som foreldre. Og jeg tenker at det hjelper oss til å ikke drukne i foreldrekonflikten, og sitte der og forhandle om centimeterer. For det sitter noen barn der ute, de er ikke en del av diskusjonen ... men de er såpass sterkt til stede at det hjelper oss til å ha ... Vi har noen andre bilder.

Deltaker 6: Formålet er å høre barn, og gi dem en stemme inn i bruddet. Men så er det en utrolig god bieffekt. At det fokuserer og skjerper foreldrene, på

å ikke gå altfor hardt inn konflikten. Og det skjerper mitt blikk også, på å ikke bli med dem ned der og forhandle om minutter og timer.

Mange av deltakerne snakket i likhet med deltaker 5 og 6 om dilemmaer når de skal praktisere barns rett til å bli hørt. De kom med argumenter fra både beskyttelsesdiskursen og deltakerdiskursen i sine refleksjoner. De fortalte om diskusjoner de hadde hatt med seg selv, og de diskuterte med seg selv underveis i intervjuene:

Deltaker 7: Og der er det en diskusjon som jeg har med meg selv, og som mange har med seg selv: Skal vi ta Supermann-drakten på oss og tenke at vi skal gjøre den jobben [å snakke direkte med barn og unge], eller skal vi tenke at «Ja, men de skal jo snakkes med allikevel», og ta sjansen på at det er en sakkyndig eller dommer som snakker med de ungene litt lenger ut i forløpet.

Dette sitatet er et godt eksempel på meklernes dilemmaer rundt beskyttelse og deltakelse i handlingsrommet for skjønnsutøvelse de befinner seg i rundt barns deltakelse i mekling. Et annet tema meklerne løftet frem, handler om kompetanse til å utøve dette skjønnnet.

[Kompetansediskurs rundt forvaltning av skjønnsutøvelsen](#)

I beskyttelsesdiskursen ble meklernes kompetanse til å snakke med barn, og deres kompetanse til å følge opp samtalene til barns beste, svært mye diskutert ved alle de fire familievernkontorene. Vi fant at det i tillegg til beskyttelsesdiskursen og deltakerdiskursen også finnes en sentral *kompetansediskurs* i meklingsfeltet knyttet til hvordan barns rett til å bli hørt kan og bør håndteres av meklere. Kompetanse kan både handle om beskyttelse og

retten til deltakelse. Diskusjonene handler om ulike aspekter av dette. Noen meklere mener at barn risikerer belastninger og økt konfliktnivå hvis de selv snakker med mekler, mens andre mener at det å snakke med mekler kan representere en form for beskyttelse i seg selv. Meklerne har ulike synspunkter på egen og andre meklers kunnskap om samtaler med barn, på etiske hensyn i meklerrollen, på verdiene som ligger bak å snakke med barn, og på hvorvidt meklerne har kompetanse til å følge godt nok opp det barna sier. Disse kompetanseoverveielser i spennet mellom beskyttelse og deltakelse er helt sentrale i meklers skjønnsutøvelse rundt barns rett til å bli hørt:

Deltaker 8: Jeg tenker at det er problematisk ... at jeg noen ganger på en måte tar feil, at jeg tenker barnet sier noe, jeg føler meg veldig trygg på at dette er bra for dette barnet, og så viser det seg at det var det faktisk ikke. Så det er mitt store tema.

Deltaker 9: Sannsynligheten for at ting kunne bli verre, er ikke så stor. Det er større sjans for det motsatte, tenker jeg ... Det her kompetansekravet springer også kanskje ut i ... at det er knyttet til verdier, og hvordan du ser på barn. Hvis man ser på barn som noe annet enn oss, så er det klart at da må du lære deg det barnespråket, for å si det enkelt. Du trenger en annen type kompetanse for å snakke med barn enn for å snakke med voksne.

Deltaker 10: Da er det en måte å snakke på som du må lære deg ... Hvis folk er redde for å snakke med unger, hva er det som skal til for å på en måte få dem over [til å ville praktisere samtaler med barn selv]?

Vi ser av sitatene at temaet som diskuteres er komplekst, og at meklerne reflekterte over eget syn underveis i diskusjonen. De knyttet kompetanse både til fokus på beskyttelse og

manglende opplæring i samtaler med barn i meklerutdanningen på det tidspunktet de studerte, trygghet i meklerrollen på individuelt nivå, og til overordnede verdier på styringsnivå bak barns rett til å bli hørt. Både deltakerdiskursen og beskyttelsesdiskursen trekkes inn i drøftingene i kompetansediskursen. De følgende sitatene er eksempler på dette, og viser kompleksiteten i mekling som diskursivt felt:

Deltaker 11: Det er det beskyttelsesinstinktet som kommer først der. Men jeg tror det også handler om en utrygghet på seg selv, angående det å snakke med barn. At en kan skyve litt beskyttelsen for barn foran seg, fordi en selv føler seg ubekvem og ... Men generelt, i forhold til fagpersonene, så kjenner jeg at jeg er litt sånn lei av de der diskusjonene. Og jeg tenker at vi kan masse, vi har jobbet på familievernkontor i 20–30 år, mange av oss, og det er liksom et hav av kompetanse om hvordan barns oppvekstvilkår bør være ... Og så tenker jeg at det òg blir litt å skyve det litt foran seg ... Men så er det klart at når du kommer opp i sånne temaer, som krever litt ekstra, så tenker jeg at «Ja, vel, men har vi ikke det da, i familievernet?» Det der lille ekstra som skal til for at vi skal kunne takle det å se at den pappaen eller mammaen ikke fungerer helt optimalt, eller at det er noe sykdom der. Så tenker jeg at ... Jeg kjenner at jeg blir så provosert når jeg sitter sammen med folk som bare skyver og skyver og skyver på det.

Av disse sitatene ser vi at mange av meklerne strevde med rommet for skjønnsutøvelse de skal fylle rundt barns deltakelse i mekling. I de to følgende sitatene argumenterte meklere for «å sette det mer i system», «planlegge» og «å kontrollere det på en måte». Disse meklerne

argumenterte altså for en høyere grad av standardisering av meklingspraksisen rundt barns deltakelse:

Deltaker 12: Jeg må snakke til meg selv først da, men så må jeg jo prøve å gjøre meg ydmyk, med tanke på at det er en slags improvisasjonsøvelse ... Hvor det stilles veldig høye krav til faglig skjønn og improvisasjon. Så hvis jeg forsvarer BiM [barn i mekling-modellen], så skal jeg virkelig være på når jeg møter folk, og barna. Fordi det er så mange ukjente faktorer som gir uforutsigbarhet. Vi kunne gjort det mye enklere for oss selv ved å sette det mer i system, og planlegge.

Deltaker 13: Den ene eller andre metoden, det handler ikke spesifikt om metodikk, men om det å snakke med barn og både på en måte ivareta barna og deres rett til og behov noen ganger for medbestemmelse og samtidig håndtere ... Det er ikke noe tvil om at jeg jobber ... på kanten av det jeg synes er faglig greit når jeg gjør dette, fordi jeg vil gjerne ha ... Å kontrollere det på en måte, uten at skulle bli noe ubehag for noen eller noen konflikthøydare på en måte. Så det er drømmen min, at jeg vet hva jeg har når jeg jobber med barn.

Meklerne som uttalte seg her, var enige om at beskyttelse av barn i denne konteksten er en grunnleggende meklerkompetanse. De hadde svært ulike oppfatninger av om meklere er kompetente til å snakke med barn, og fortolke og ivareta barns uttalelser i forbindelse med mekling. Et viktig poeng er at de fleste deltakerne, i 2014 da de ble intervjuet, var relativt ferske med hensyn til å gjennomføre systematiske samtaler med barn i meklingsprosesser. De færreste hadde lært noe om samtaler med barn som del av sin meklerutdanning. Dette er

et tema i utdanningen som er kommet til i løpet av de siste årene, blant annet gjennom Bufdirs satsing på et spisskompetansemiljø for samtaler med barn, og som i 2020 utgav en nasjonal veileder (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2020a). Meklerne etterlyste tiltak fra myndighetshold, både med tanke på klarere retningslinjer og tilbud om kompetansehevende tiltak som for eksempel opplæring i samtaler med barn for dem som mangler slik kompetanse.

Diskusjon

I den følgende diskusjonen av de tre diskursene vi fant i materialet, fokuserer vi særlig på maktforhold, mulige brudd i det diskursive feltet og på hvorvidt diskursene vi har identifisert blant meklere, kan gjenkjennes på systemnivå.

Maktforhold kan prege diskurser om barns deltakelse i mekling

Basert på meklernes diskusjoner og vårt diskursperspektiv i denne studien argumenterer vi for at vi er vitne til en overgang der en etablert beskyttelsesdiskurs utfordres av en deltakerdiskurs, som begge inngår i meklingsfeltet som diskursiv orden. Siden disse diskursene til dels reflekterer motstridende verdier og praksiser, kan vi – hvis vi tenker med Foucault – si at det i intervjuene i denne studien foregår en diskursiv kamp om retten til å definere innholdet i barns rett til å bli hørt i mekling i forbindelse med foreldres samlivsbrudd. Vi har sett i diskusjonene til meklerne at denne diskursive kampen henger nær sammen med en diskurs rundt meklernes kompetanse til å samtale med barn. Det er viktig å understreke at diskurser og diskursive kamper ikke er statiske. Innholdet i den diskursive kampen om myndighet til å definere innholdet i barns rett til å bli hørt i mekling kan seks år etter at intervjuene ble gjennomført, hevdes å være i endring. Dette kan knyttes til faktorer som en økt oppmerksomhet på at samtaler med barn i meklingsprosesser også kan innebære beskyttelse for barnet, og økt kompetanse om samtaler med barn i regi av myndighetenes satsing på spisskompetansemiljø (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020a).

I lys av Foucaults «governmentality»-terminologi (Foucault 1978/2001) kan vi si at meklingsfeltet som diskursivt felt ser ut til å romme flere aktører med innflytelse enn tidligere. Som resultatene i denne artikkelen viser, kan det være bred enighet blant meklerne om barns rett til å bli hørt gjennom deltakelse, men det kan samtidig i praksis også eksistere en betydelig uenighet om hva «deltakelse» skal bety, og hvordan deltakelse bør gjennomføres. Her spiller både myndighetenes styringsmakt og meklernes rom for skjønnsutøvelse viktige roller med hensyn til hva praksis blir i enkeltsituasjoner. Rom for faglig skjønnsutøvelse har vært grunnleggende i sosialt arbeid i for eksempel familievernnet. Dette skjønnnet gir ifølge Grimen (2008) sosialarbeideren/mekleren mulighet til i samråd med familien å finne gode, rettferdige og moralske løsninger. Dette kan gjelde situasjoner der individuelle forhold ved brukere og sosiale, helsemessige og økonomiske rammer vil kunne variere så mye at det er vanskelig å sette faste, formelle regler for handlinger og beslutninger for enkeltbrukere (Grimen, 2008). Lovbestemmelsene i for eksempel FNs barnekonvensjon, som retten barn har til å delta, er til dels normative og lite konkrete og forutsetter dermed skjønnsutøvelse i praktisk iverksetting. Hvis vi følger Foucaults tenkning, vil meklernes skjønnsutøvelse være grunnleggende preget av makt innenfor disse rammene. Diskurser i meklingsfeltet, som beskyttelsesdiskursen, deltakerdiskursen og kompetansediskursen, kan for eksempel utgjøre slike uformelle rammer for meklingsvirksomheten, mens lovgivningen er en formell ramme.

Hvis vi ser på makt på tjenestenivå, har vi empiriske eksempler på at maktforhold diskuteres av meklere både når det gjelder barns deltakelse, forståelser av meklerrollen og innholdet i ulike meklingsmodeller. Kunnskap er makt, og meklere i familievernnet har bred kunnskap om familieprosesser og familieförändring, juss, psykologi og pedagogikk. Fagfolk kan, sammenlignet med brukene av tjenester i Foucaults terminologi, hevdes å ha en form for *hegemoni* over innholdet i praksisen de utøver, og makt til å regulere diskursene eller det

diskursive feltet. Et eksempel kan være at meklere som jobber med barn og familier, kan påvirke kulturelle oppfatninger i samfunnet slik at de favoriserer meklernes og/eller myndighetenes syn på barns deltakelse.

Dette betyr ikke at barn og foreldre som inngår i meklingsprosesser, er maktesløse deltakere, men at det er en del forutbestemte rammer og diskurser i og rundt meklingsfeltet som påvirker maktfordelingen og innholdet i meklingspraksis. Vi vet fra en tidligere studie om barns perspektiver at barn tilskriver egen deltakelse mening knyttet til både meklingsordningen, retten til bli hørt og behov for bearbeiding av foreldrenes samlivsbrudd (Strandbu et al., 2020). Barn har gitt uttrykk for tilfredshet med egen deltakelse uavhengig av konfliktnivå, type meklingsordning og problembelastning i familien (Strandbu et al., 2016). Det er mulig at antallet meklingsprosesser med høyt konfliktnivå mellom foreldrene der barn og unge deltar direkte i samtale med mekler, kan komme til å minke som følge av ordningen med digitalisering og differensiert meklingsordning som ble innført i 2018.

Myndighetenes mål med hensyn til barns deltakelse i meklingsprosesser er fortsatt at flere barn enn tidligere skal delta i samtale med mekler underveis i meklingsprosessen, men barn inviteres ikke til deltakelse i første time i C-meklinger eller risikomeklingsprosesser. Dersom foreldrene ikke ønsker flere meklingsprosesser, vil barn i familiesituasjoner som anses som utfordrende, ikke få mulighet til en egen samtale med mekler. Vi spør oss om innføringen av denne ordningen, i Foucaults termer og i et historisk perspektiv, vil kunne komme til å representere et brudd og en diskursiv forskyvning fra deltakerdiskursen til beskyttelsesdiskursen for barn som tilhører familier der en eller begge foreldrene for eksempel svarer at konfliktnivået er høyt. En slik diskursiv forskyvning er i tilfelle motsatt av de senere års diskursive forskyvning fra en beskyttelsesdiskurs til en deltakerdiskurs, som vi har argumentert for tidligere i artikkelen.

Er diskursene gjenkjennelige på systemnivå? Mellom standardisering og skjønnsutøvelse

Hvis vi anlegger et systemperspektiv på diskursene vi har identifisert og drøftet, vil vi hevde at disse diskursene gjenfinnes også på styringsnivå – i nasjonal og internasjonal lovgivning og i styringsdokumenter. Beskyttelsesdiskursen og deltakerdiskursen kommer klart til syne i digitaliserings- og differensieringsordningen som vi kort har beskrevet. Den offentlige utredningen som beskriver digitaliserings- og differensieringsordningen (NOU 2019: 20), konkluderer også med at barn i fremtiden bør anses som selvstendige brukere av familieverntjenesten. Ut fra vårt diskursperspektiv kan vi si at digitaliserings- og differensieringsordningen og eventuell innføring av barns selvstendige bruk av familieverntjenesten begrunnes *både* med argumenter som kan knyttes til en beskyttelsesdiskurs («barn kan være sårbare og trenge ivaretagelse»), og med argumenter som kan knyttes til en deltakerdiskurs («de er selvstendige personer med påvirkning på egen utvikling») (NOU 2019: 20, s. 219). Et viktig poeng her er altså at meklers samtaler med barn også kan forstås som beskyttelse.

Utvalget bak utredningen gir, slik vi leser den, ikke konkret veiledning til meklers skjønnsutøvelse. Utvalgets konklusjon er generelt formulert og påpeker at det rettslige vernet av barns rett til selvstendig deltakelse i meklingsprosesser ikke er godt nok per i dag: «Foreldre bør ikke kunne hindre barnets deltakelse gjennom å nekte å gi samtykke til at barnet deltar i meklingen» (NOU 2019: 20, s. 220). Samtidig er dagens ordning med differensiert mekling slik at barn ikke inviteres til å delta i første time i C-meklinger. Tiden vil vise om myndighetene vil følge opp utvalgets råd om at det bør innføres en rettslig sikring av barns rett til samtaler med mekler ved foreldres samlivsbrudd som ikke avhenger av samtykke fra foreldrene. Dette vil i tilfelle sikre at familiens situasjon ikke blir en barriere for barns deltakelse, i de tilfeller hvor foreldrene i C-løp ikke takker ja til mer enn den ene obligatoriske meklingstimen.

Skjønnsutøvelse er per i dag svært sentralt i meklingspraksisen, og vi har for lite kunnskap om hva denne skjønnsutøvelsen innebærer, og hvilke konsekvenser den har for barns deltakelse i mekling. Mekleres skjønn kommer til uttrykk i diskurser i meklingsfeltet og i diskursive kamper. Basert på denne studien mener vi at diskursive kamper i meklingsfeltet rundt beskyttelse, deltakelse og kompetanse ikke bare finner sted meklere imellom, men også gjenfinnes i dilemmaer og ambivalens i regelverket, utredningene og idealene bak barns rett til å bli hørt. Dette argumentet kan sees i lys av Foucaults påpekning av at diskursen kan både være maktvirkning og maktredskap (Frederiksen & Beedholm, 2018). Det er derfor viktig å inkludere systemnivået i en forståelse av meklingsfeltet som diskursivt felt. Dette inkluderer for eksempel innholdet i idealer i nye lovregler om barns rett til å høres, sammenholdt med nasjonale føringer om standardisering av mekling gjennom differensieringsordningen. Et viktig utfordring i meklingsfeltet fremover er at det ikke er mulig å organisere eller standardisere meklingen bort fra skjønnsutøvelse, heller ikke der meklingen er preget av store konflikter.

Konklusjon

Det finnes foreløpig lite forskningsbasert kunnskap om hvorfor mekleres forståelser og praksiser med henblikk på barns rett til å bli hørt i mekling ved foreldres samlivsbrudd varierer. Vi har i denne artikkelen drøftet disse problemstillingene basert på 20 erfarne mekleres diskusjoner i fokusgruppeintervjuer og et diskursperspektiv inspirert av Michel Foucaults tenkning. Tre diskurser ble avdekket i analysen: en «*beskyttelsesdiskurs*», en «*deltakerdiskurs*» og en «*kompetansediskurs*». De to første inngår i en *diskursiv kamp* om hvorvidt barns deltakelse fordrer deltakelse i form av samtaler med mekler, eller om deltakelse der foreldrene eller mekler representerer barnets syn, er tilstrekkelig. I kompetansediskursen foregår det en intern diskursiv kamp blant meklere om hvorvidt de har nok kunnskap om samtaler med barn og oppfølging av slike samtaler, også i meklinger der

konfliktnivået mellom foreldrene er høyt. Ut fra vårt diskursperspektiv mener vi at diskursive kamper mellom beskyttelsesdiskursen og deltakerdiskursen gjenfinnes også på systemnivå, i lovgivning og nasjonale føringer. Et godt eksempel på diskursive kamper og diskursenes vekslende karakter er digitaliserings- og differensieringsordningen. Meklerne i studien, som opplever rammene som ambivalente og uklare, etterlyser mer kompetanse knyttet til barns deltakelse i mekling, og klarere retningslinjer fra myndighetshold. Et viktig spørsmål fremover er hvordan mekling skal utformes i spennet mellom standardisering og skjønnsutøvelse. Foucault viser hvordan diskurser har betydning for hvordan vi konstruerer virkeligheten i form av praksiser og ideologier. Forhåpentligvis kan denne artikkelen bidra til videre diskusjon og refleksjon blant meklere i familievernet som skal iverksette barns rett til å bli hørt i et komplekst diskursivt felt. Standardisering vil ikke kunne fjerne vesentlige utfordringer i meklervirksomheten. Det vil alltid, slik denne artikkelen viser, være behov for skjønnsutøvelse. Vi mener derfor at det er behov for systematiske drøftinger av diskurser i meklingsfeltet, både på tjenestenivå og på myndighetsnivå. Videre forskning i samarbeid med meklingsfeltet kan bidra til utvikling av mekleres nødvendige skjønnsutøvelse.

Litteratur

Barbour, R. & Kitzinger, J. (1999). Introduction. I: R. Barbour & J. Kitzinger (red). *Developing focus group research. Politics, theory and practice* (s 1-20). London: Sage Publications.

Barne- og familiedepartementet (2003). FNs konvensjon om barns rettigheter. Lastet ned 29.10.20 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

Barne- og familiedepartementet (2019). En styrket familietjeneste: En gjennomgang av familieverntjenesten. Norges offentlige utredninger 2019: 20. Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020a). Veileder for samtaler med barn. Lastet ned 15.01.2021 fra https://bufdir.no/Familie/Fagstotte/veileder_samtaler_barn/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020b). Årsrapport 2019 [Annual report 2019]. Oslo: Bufdir. Lastet ned 29.10.20 fra https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/arsrapport_2019_barne_ungdoms_og_familiedirektoratet_oppslag.pdf

Bufetat Region Sør (2016). Modell for barns deltakelse i meklingsprosessen.

Burr, V. (1995). *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Corporator (2020). Bufetats statistikkprogram.

Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (2003). *The Landscape of qualitative research: Theories and issues*. Thousand Oaks, California: Sage.

Ekeland, T.-J. & Myklebust, V. (1997). *Foreldremekling. Brukarperspektivet*. Volda, Møreforskning/Høgskulen i Volda.

Fontana, A. & Frey, J. (1994). Interviewing: The Art of Science. I: N. Denzin, & Y. Lincoln (red.). *Handbook of Qualitative Research* (s. 361–376). Thousand Oaks, CA: Sage Publication.

Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. New York: Panthenon Books.

Foucault, M. (1990). *The History of Sexuality Volume I: An Introduction*. New York: Panthenon Books.

Foucault, M. (1978/2001). Governmentality. I: J.D. Faubion (red). *Power: The Essential Works* 3 (s. 201–222). London: Penguin Books, 2001.

Frederiksen, K. & Beedholm, K. (2018). Michel Foucaults og Norman Faircloughs tenkning – forskelle og ligheder. I: C. Øye, N.Ø. Sørensen & K. Martinsen (red.), *Å tenke med Foucault*, s. 43–67. Oslo: Fagbokforlaget.

Commented [A1]: Hvis denne skal være lik Fontana & Frey over, skal det ikke være komma foran sidetall, og parenteser rundt sidetallene?

Commented [A2]: Samme kommentar her som over. Komma bort, parenteser inn rundt sidetallet?

Grape, L., Thørnblad, R. & Handegård, B.H. (2021). Children sharing preferences on contact and residence arrangements in child-inclusive family mediation in Norway. *The International Journal of Children's Rights*, 29(1), <https://doi.org/10.1163/15718182-28040008>

Commented [A3]: Her uten mellomrom mellom årgang og utgave, andre steder i listen MED mellomrom?

Grimen, H. (2008). Profesjon og profesjonsmoral. I: A. Molander & L.-T. Terum (red). *Profesjonsstudier* (s. 144-160). Oslo: Universitetsforlaget.

Haugen, G.M.D. & Rantalaiho, M. (2010). Barns rettigheter i mekling ved separasjon og samlivsbrudd. I: A.T. Kjørholt (red.). *Barn som nye samfunnsborgere – til barnets beste?* Oslo: Universitetsforlaget.

Haugen, G.M.D., Dyrstad, K. & Ådnes, M. (2015). SINTEF-A26769: Barns innflytelse på samværsordninger og bosted – Barns samvær og bosted i familier der foreldrene ikke bor sammen. Trondheim: SINTEF. Lastet ned 29.10.2020 fra https://www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/rapporter-sintef-ts/rapport-a26769-endelig-rapport-barn-og-samvar_bld.pdf

Johannessen, L.E.F., Rafoss, T.W. & Rasmussen, E.B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Järvinen, M. (2005). Interview i en interaktionistisk begrepsramme. I: M. Järvinen og N. Mik-Meyer (red.). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter* (s. 27–48). København: Hans Reitzels Forlag.

Commented [A4]: Hvis denne skal være lik de over, skal det være punktum i stedet for komma etter redaktørene? Mangler (red), har satt det inn. Og hele boktittelen skal stå i italics?

Kitterød, R.H., Lidén, H., Lyngstad, J. & Wiik, K.A. (2016). Delt bosted for barna etter samlivsbrudd – en praksis for folk flest? *Sosiologisk tidsskrift*, 24 (1): 27–50.

Commented [A5]: I andre artikkelreferanser er det ikke satt inn mellomrom mellom årgang og utgave?

Kjøs, P., Madsen, O. & Tjersland, O. (2015). «Barnets beste» ved samlivsbrudd. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 52: 570–579.

Kvale, S. (1996). *Interviews. An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, California: Sage.

Lidén, H. & Kitterød, R.H.J. (2019). *Rapport 2019:3. Delt bosted: Barns perspektiver og utfyllende kunnskap*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Lovdata (2006). *Forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven*. Lastet ned 11.11.2020 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-18-1478>

Lovdata (2020). *Lov om barn og foreldre*. Lastet ned 07.06.2020 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7#KAPITTEL_6

McIntosh, J., Wells, Y., Smith, B. & Long, C. (2007). Child-focused and child-inclusive Family Law dispute resolution: One year findings from a prospective study of outcomes. *Journal of Family Studies*, 13(1). 8–25. <https://doi.org/10.5172/jfs.327.13.1.8>

Mik-Meyer, N. & Järvinen, M. (2005). Indledning: Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv. I: M. Järvinen og N. Mik-Meyer (red.). *Kvalitative metoder i et interaksjonistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter* (s. 9–24). København: Hans Reitzels Forlag.

Minichiello, V., Aroni, R., Timewell, E. & Alexander, L. (1990). *In-depth interviewing. Researching people*. Melbourne: Longman Cheshire.

Neumann, I.B. (2001). *Mening, materialitet og makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget.

Nylund, A. (2016). Tilpasset mekling som konfliktløsningsmetode i konflikter om omsorgsorganisering. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14 (2):106–124. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2016-02-02>.

Nylund, A. (2019). Children's right to participate in decision-making in Norway: Paternalism and autonomy. I: L. Bendiksen, T. Haugli, A. Nylund & R. Sigurdson (red.). *Children's Constitutional Rights in the Nordic Countries*, s. 201-224. Stockholm Studies in Child Law and Children's Rights, 5. Stockholm: Brill.

Stokkebekk, J., Iversen, A.C., Hollekimb, R. & Ness, O. (2019). "Keeping balance", "Keeping distance" and "Keeping on with life": Child positions in divorced families with prolonged conflicts. *Children and Youth Services Review*, 102:108–119.

Strandbu, A., Mikkelsen, R.L., Thørnblad, R. & Flåm, A.-M. (2019). Høring av barn i meklingsprosessen – en utforsking av meklernes dilemmaer. *Fokus på familien*, 47(4), 327–344. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2019-04-06>.

Strandbu, A., Thørnblad, R. & Handegård, B.H. (2016). Involvering av barn i foreldremekling: Barns erfaringer fra meklinger ved varierende konfliktnivå og

Commented [A6]: Skal det stå s. foran sidetallet?

Commented [A7]: Satt inn (red).

Commented [A8]: Her står det (red), - andre steder (red.). Se for eksempel Fontana and Frey. Har endret til (red.). Satt inn sidetall.

problembelastning. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14(4): 360–385. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2016-04-04>.

Strandbu, A., Thørnblad, R. & Salamonsen, A. (2020). Hvordan kan vi forstå barns tilfredshet med egen involvering i familiemekling? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18 (1): 60–78. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2020-01-04>

Terkelsen, T.B. (2018). Nasjonal faglig retningslinje ved psykoselidelser: En arena for maktkamper. I: C. Øye, N.Ø. Sørensen & K. Martinsen (red.), *Å tenke med Foucault*, s. 149–168. Oslo: Fagbokforlaget.

Thørnblad, R., Strandbu, A. & Salamonsen, A. (2019). Hvordan påvirker barns deltakelse foreldremekling? Barns deltakelse som mål og middel. *Barn*, 37(2): 67–80. <https://doi.org/10.5324/bar67-80n.v37i2.3087>

Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersøkingsmetode*. Lund: Studentlitteratur.

Commented [A9]: Satt inn punktum